

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Aalborg Universitet

Udviklingen i frivilligt arbejde 2004 - 2012 - Kort fortalt

Qvist, Hans-Peter

Publication date:
2015

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Qvist, H-P. (2015). Udviklingen i frivilligt arbejde 2004 - 2012 - Kort fortalt. Netværk for forskning i civilsamfund og frivillighed. <http://www.cifri.dk/Webnodes/da/Web/Public/Publikationer/CiFris+arbejdsnotater>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- ? Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- ? You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- ? You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

CiFri

Netværk for forskning i Civilsamfund & Frivillighed

Hans Peter Qvist

Udviklingen i frivilligt arbejde 2004 - 2012

Kort fortalt

03: 2015 Arbejdsnotat

Udviklingen i frivilligt arbejde 2004 – 2012. Kort fortalt

Af Hans Peter Qvist

03: 2015 Arbejdsnotat Netværk for forskning i civilsamfund og frivillighed

ISBN: 978-87-996690-2-8

Udgiver:

Netværk for forskning i civilsamfund og frivillighed

Ved Lars Skov Henriksen, Aalborg Universitet, Institut for Sociologi og Socialt Arbejde, Krogstræde 5, DK-9220 Aalborg Ø.

Arbejdsnotatet kan downloades via www.cifri.dk

Forord

I dette korte notat opsummerer vi de vigtigste fund og hovedtendenser fra undersøgelsen af den danske befolknings frivillige indsats, der blev gennemført i 2012. Denne undersøgelse var støttet af en bevilling fra Socialministeriets pulje til forskning i civilsamfund og frivillighed samt af en bevilling til dataindsamlingen fra Det Obelske Familiefond med henblik på at belyse ændringstendenser i frivilligt engagement fra 2004 til 2012.

Hovedrapporten fra dette projekt blev udgivet i 2014 og kan downloades via SFI's hjemmeside: www.sfi.dk eller via forskningsnetværket CiFri's hjemmeside: www.cifri.dk. Her dokumenteres og uddybes de resultater, der præsenteres i dette notat, ligesom den interesserede læser kan finde uddybende analyser og detaljer, der af pladshensyn ikke er mulige at bringe i dette notat.

Hovedrapportens reference er: Torben Fridberg og Lars Skov Henriksen (red.): *Udviklingen i frivilligt arbejde 2004-2012*. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, rapport 14:09, 2014.

Notatet er sammenskrevet på baggrund af hovedrapporten af ph.d.-studerende ved Aalborg Universitet, Hans-Peter Qvist.

Bjarne Ibsen, Syddansk Universitet, Thomas Boje, Roskilde Universitet og Mette Hjære, Center for frivilligt socialt arbejde, har givet værdifulde kommentarer til notatet.

August 2015

Lars Skov Henriksen og Torben Fridberg, projektledere

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	s. 4
2. Udviklingen i frivilligt arbejde 2004-2012	s. 6
3. Hvem er de frivillige?	s. 11
4. Det frivillige arbejdes organisering og økonomiske donationer	s. 14

1. Indledning

Den frivillige sektor vedbliver med at påkalde sig opmærksomhed fra politikere, medier og den brede offentlighed. Fra alle sider er der enighed om, at befolkningens engagement i foreninger og organisationer er centralt for et levende civilsamfund. I den forbindelse fremhæves det ofte, at et levende civilsamfund er en central komponent i at sikre sammenhængskraft og tillid i samfundet. Ligeså centralt er det dog, at det frivillige arbejde i foreninger og organisationer er med til at tilvejebringe kollektive goder, som alle samfundsmedlemmer kan nyde godt af. Det er ikke mindst i kraft af de frivillige, at idrætsforeninger, beboerhuse, jagtforeninger, væresteder osv. kan fungere. Den frivillige sektor spiller også en vigtig rolle som "demokratisk infrastruktur", hvorigennem samfundets medlemmer kan organisere, varetage og forsvare kollektive interesser. Det gælder både i forhold til særlige gruppers vilkår fx ældre, arbejdsløse, syge eller handicappede, men det gælder også sager og områder som fx miljø, sundhed, kunst, idræt, hobby- og fritidsaktiviteter, menneskerettigheder og international solidaritet.

Den politiske interesse for frivilligt arbejde kommer til udtryk ved, at der i de senere år har været udtrykt politiske ønsker og målsætninger om, at en større del af befolkningen skal tage del i frivilligt arbejde. Alle regeringer siden begyndelsen af 2000'erne har betonet værdien af frivilligt arbejde i regeringsgrundlag og politiske initiativer. De seneste initiativer er den daværende VK-regerings formulering af en "National Civilsamfundsstrategi" i 2010, og i 2013 hvor "Charter for samspil mellem den frivillige verden og det offentlige" blev genforhandlet. Samtidig har de fleste kommuner formuleret politikker for frivilligt arbejde og civilsamfund. Dette afspejler, at der fra politisk side er store forventninger til, at frivilligt arbejde kan varetage eller supplere en stigende del af de velfærdsopgaver, som det offentlige normalt varetager.

Befolkningsundersøgelsen, som dette korte notat opsummerer de vigtigste fund fra, er designet til netop at kunne tilvejebringe viden om udviklingen i den danske befolknings frivillige engagement i perioden fra 2004 til 2012. Et kvalificeret vidensgrundlag er vigtigt, fordi den offentlige debat, samtidig med de store forventninger til den frivillige sektors velfærdspotentiale, er præget af en række bekymringer.

En første bekymring er, at det frivillige arbejde skulle være ved at forsvinde i takt med den øgede globalisering og individualisering. Denne bekymring kan vi imidlertid afvise, idet undersøgelsen peger på, at der er udpræget stabilitet i forhold til andelen af befolkningen, der deltager i frivilligt arbejde. Undersøgelsen viser, at det er 35 % af befolkningen, der har arbejdet frivilligt inden for det seneste år, hvilket er præcis samme andel som i 2004. Den nye undersøgelse viser imidlertid, at andelen af unge mennesker, der arbejder frivilligt, er faldende. I 2004 kunne vi afvise en udbredt bekymring om, at der blandt unge mennesker manglede vilje til at yde en frivillig indsats, men den nye undersøgelse peger på, at unge faktisk i nogen grad vender frivilligt arbejde ryggen, hvilket kan give anledning til en vis bekymring.

En anden bekymring går på, at den sociale ulighed eller differentiering i frivilligt arbejde kan være stigende, hvilket betyder, at det i stigende grad er personer med mange personlige, sociale og kulturelle resurser, som deltager i frivilligt arbejde, mens mindre resursestærke personer i mindre grad deltager. Man er i den forbindelse bekymret for, at stigende differentiering i den frivillige sektor kan gå ud over den frivillige sektors mangfoldighed, samt sektorens evne til skabe

sammenhængskraft og tillid ved at bygge bro i mellem forskellige sociale lag i befolkningen. I forhold til denne bekymring finder vi blandende resultater. Undersøgelsen viser, at forskellen på de frivilliges uddannelsesniveau er blevet større i perioden. Omvendt ser det ud til, at forskellen på, om man er på det formelle arbejdsmarked eller ej, er blevet lidt mindre i perioden. Sociale resurser i form af socialt netværk og børn i husholdningen ser ud til at have stor betydning for rekruttering til frivilligt arbejde, men det er ikke anderledes, end det var i 2004.

Et tredje spørgsmål er, om der sker forandringer i det frivillige arbejdes organisation og de rammer, det finder sted i. Det offentlige, især kommuner og velfærdsinstitutioner, er i perioden blevet mere aktive i forhold til selv at igangsætte og kordinere frivillige indsatser. Derudover er partnerskaber mellem frivillige, offentlige og private aktører blevet mere almindelige, fx ved at ansatte i private virksomheder bidrager til lektiecaféer, mentorordninger, gældsrådgivning mv. I forhold til det frivillige arbejdes organisation viser undersøgelsen, at der er sket et markant fald i andelen, der er medlem af den forening, de arbejder frivilligt for. Det tyder derfor på, at den traditionelle medlemsmodel kan være under pres. Samtidig ser vi dog, at frivillige foreninger og organisationer stadig er det dominerende regi, som frivilligt arbejde finder sted i.

Kort om undersøgelsen

Befolkningsundersøgelsen belyser udviklingen i danskernes frivillige engagement i perioden 2004-2012. Undersøgelsen er designet som et opfølgingsstudie, hvilket betyder, at vi i 2012-undersøgelsen i vid udstrækning benytter de samme spørgsmål, som blev stillet i 2004 for at sikre et godt sammenligningsgrundlag. De sammenlignelige tal fra de to undersøgelsesår giver rig mulighed for at afdække udviklingen i perioden. Den nye undersøgelse er derudover forbedret på to centrale punkter. For det første indeholder undersøgelsen et panel. Det vil sige, at en del af de personer, som deltog i 2004-undersøgelsen, også har deltaget i 2012. Dette giver en unik mulighed for at lave analyser af forklarende mekanismer, fordi man kan følge de samme personer over tid. For det andet er den nye undersøgelse udbygget med en særskilt stikprøve af ikke-vestlige indvandrere, hvilket gør det muligt at sige noget mere præcist om ikke-vestlige indvandreres frivillige engagement, end det tidligere har været muligt.

2. Udviklingen i frivilligt arbejde 2004-2012

Overordnet stabilitet – det er stadig cirka en tredjedel af danskerne, der arbejder frivilligt

Frivillighedsundersøgelsen 2012 viser, at 38 % af den danske befolkning svarer bekræftende på, at de arbejder frivilligt. 35 %, svarer, at de inden for det seneste år har deltaget i frivilligt arbejde. 25 % svarer, at de har gjort det inden for den seneste måned. Disse tal er næsten akkurat magen til de tal, som vi nåede frem til i 2004-undersøgelsen. Undersøgelsens overordnede resultat er derfor, at perioden fra 2004 til 2012 har været præget af stabilitet i forhold til andelen af befolkningen, der arbejder frivilligt. En analyse, hvor vi benytter panelet, dvs. følger de samme personer fra 2004 til 2012, viser imidlertid, at den overordnede stabilitet skjuler en betydelig udskiftning af de frivillige – en del er fortsat frivillige, nogle er stoppet, mens andre er startet. Godt 25 % af de, der var frivillige i 2004, er det fortsat i 2012, mens ca. 16 % er stoppet. Til gengæld er 15 % af de, der ikke var frivillige i 2004, blevet det i 2012. Ca. 43 % var hverken frivillig i 2004 eller 2012. Det bemærkelsesværdige er, at selv om udskiftningen er betydelig, så er slutresultatet, at den samme andel af befolkningen arbejder frivilligt i 2004 og i 2012.

En mulig del af forklaringen på denne overordnede stabilitet kan være, at efterspørgslen efter frivillige er relativt stabil. Så længe den frivillige indsats hovedsageligt har foreninger og organisationer, som omdrejningspunkt for rekruttering, kan man forestille sig, at andelen vil forblive relativt stabil, fordi sektoren fortsætter med at rekruttere det antal frivillige, der er brug for.

Den særlige delundersøgelse af ikke-vestlige indvandrere viser, at 21 % af denne gruppe har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år. Undersøgelsen viser således i lighed med andre undersøgelser, at ikke-vestlige indvandrere deltager i frivilligt arbejde i betydeligt mindre omfang end den øvrige befolkning.

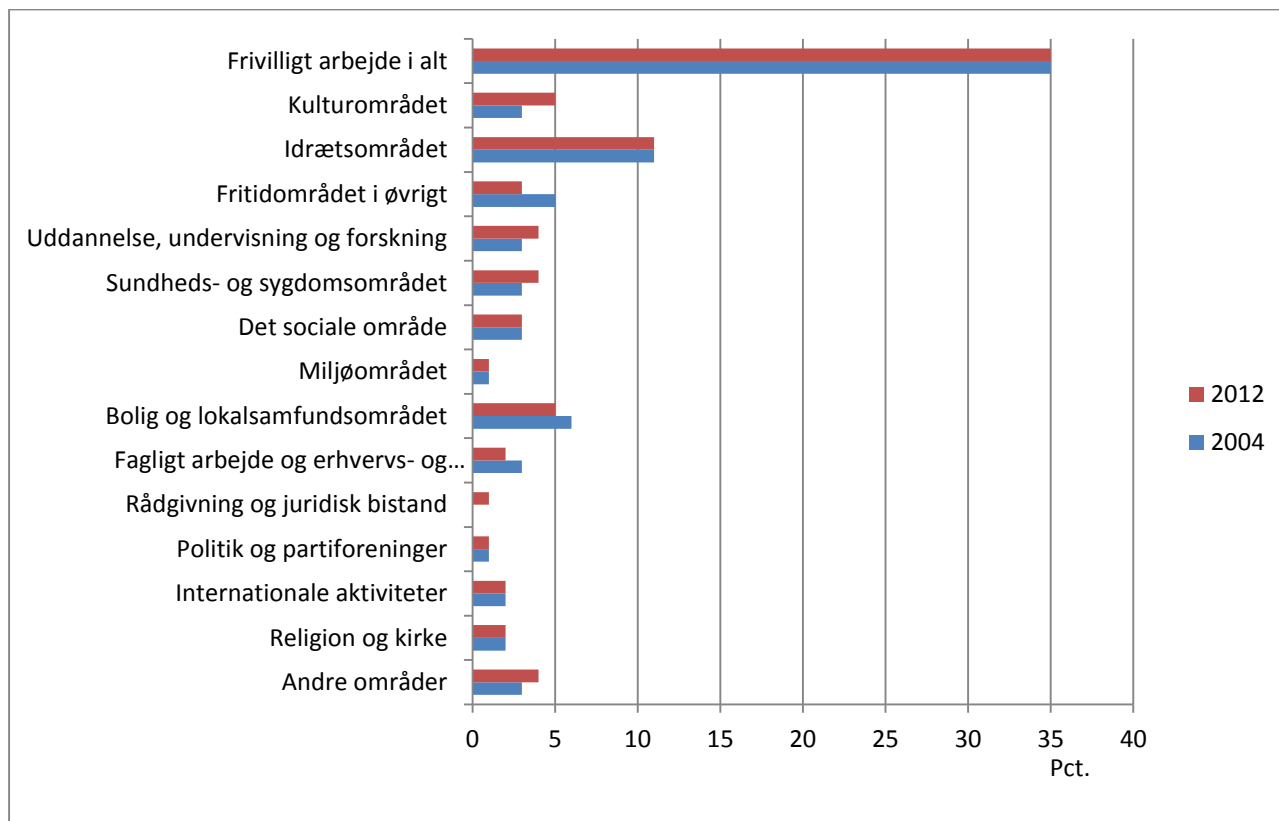
Også stabilitet på de enkelte områder

Frivilligt arbejde finder sted på mange forskellige områder i samfundet. Undersøgelsen viser, at den overordnede stabilitet også gælder inden for de enkelte områder. Idrætsområdet er det område flest danskere arbejder frivilligt på. 11 % af befolkningen har inden for det seneste år arbejdet frivilligt på idrætsområdet, hvilket også var tilfældet i 2004. Bolig- og lokalsamfundsområdet samt kulturområdet er de næststørste områder, hvor 5 % af befolkningen deltager. Dernæst følger uddannelse, undervisning og forskning, sundheds- og sygdomsområdet, samt andre områder med hver 4 % af befolkningen.

På enkelte områder er der sket små forskydninger. Kulturområdet, uddannelse, undervisning og forskning og sundhedsområdet er gået lidt frem, mens fritidsområdet i øvrigt, bolig- og lokalsamfundsområdet og fagligt arbejde og erhvervs- og brancheorganisationer er gået lidt tilbage.

Der knytter sig store forventninger til velfærdspotentialet i den del af det frivillige arbejde, som foregår på det sociale område. Som i 2004 er det i 2012 ca. 3 % af befolkningen, der deltager i frivilligt arbejde på dette område. Figur 1 viser det samlede billede.

Figur 1: Andelen af den voksne befolkning, der har udført frivilligt arbejde indenfor det seneste år efter område.

Kilde: Frivillighedsundersøgelsen 2012

Den særlige undersøgelse af ikke-vestlige indvandrere viser, at det især er på bestemte områder, at denne gruppe deltager i mindre omfang end befolkningen som helhed. Det gælder idrætsområdet, kulturområdet, fritidsområdet i øvrigt, det faglige område og erhvervs- og brancheorganisationer samt bolig- og lokalsamfundsområdet.

Fordeling af opgaver

De opgaver de frivillige udfører i foreningerne spænder vidt fra driftsopgaver i bestyrelser og lignende til aktivitetsopgaver som instruktør, kontaktperson eller cafevagt. Undersøgelsen viser, at der er udpræget stabilitet i andelen, der udfører de forskellige opgaver. Udvalgs-, bestyrelses- eller rådsarbejde er den hyppigste arbejdsopgave blandt de frivillige, hvilket også var tilfældet 2004. Der er dog sket små forskydninger: Oplysnings- eller informationsvirksomhed, uddannelse, undervisning, holdlederskab eller instruktion, at være kontaktperson, at skaffe midler ved ansøgninger, penge- eller tøjindsamlinger, salg i genbrugsbutikker, basarer og lign. er gået lidt frem, mens sekretariatsarbejde eller administrativt arbejde, andet praktisk arbejde, rådgivning, retshjælp eller bisidder er gået lidt tilbage.

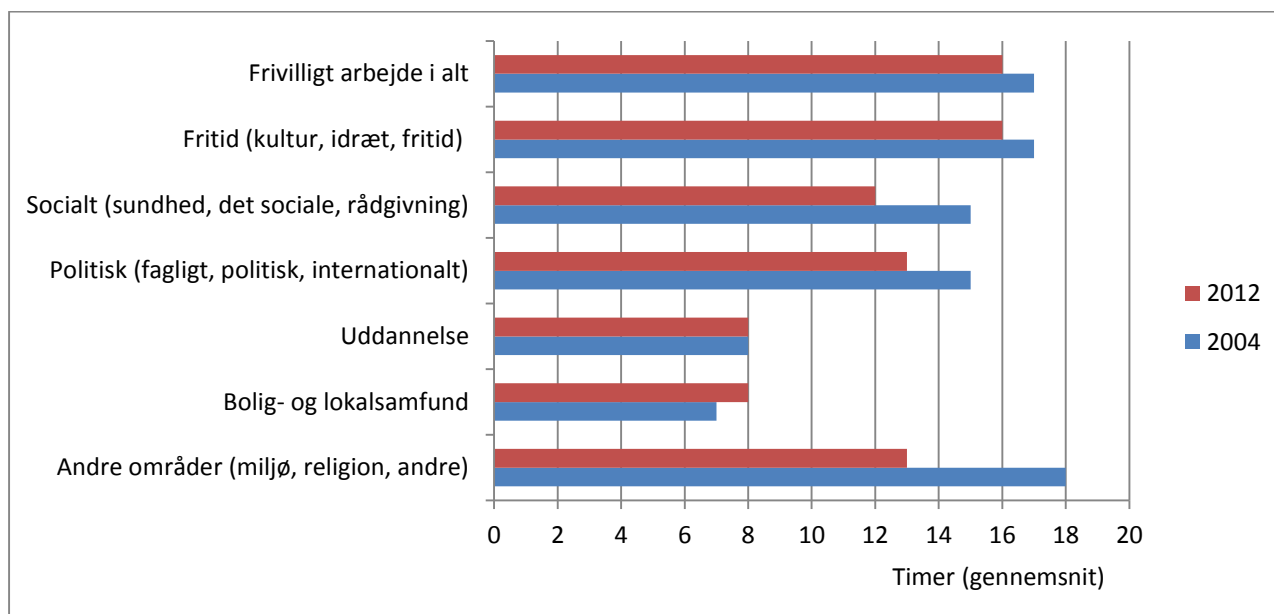
Den stabilitet, vi finder i forhold til opgavevaretagelsen, kan være udtryk for, at der er en række kerneopgaver i en forening eller organisation, som skal udføres. Som nævnt sker der en vis udskiftning blandt de frivillige, men andelen, der udfører de forskellige opgaver, forbliver relativt stabile.

Tidsforbrug

Et spørgsmål er hvor stor en andel af befolkningen, der deltager i frivilligt arbejde. Et andet er, hvor meget tid de frivillige bruger på indsatsen. Med hensyn til tidsforbrug har perioden fra 2004 til 2012 også været præget af stabilitet. I 2004 brugte de frivillige i gennemsnit 17 timer den seneste måned på frivilligt arbejde; i 2012 bruger de frivillige i gennemsnit 16 timer. Det ser altså ud til, at der er sket et lille fald, men forskellen er ikke så stor, at vi kan være sikre på, at den er reel.

Der er sket enkelte små forskydninger inden for de enkelte områder: Bolig- og lokalsamfundsområdet er det eneste område, hvor der bliver brugt lidt mere tid, mens vi ser små fald i tidsforbruget på alle øvrige områder, dog undtagen uddannelsesområdet hvor der har været stabilitet.

Figur 2: Tid brugt seneste måned på frivilligt arbejde blandt personer på 16 år og derover, som har udført frivilligt arbejde. 2004 og 2012.

Tidsafgrænset og virtuelt frivilligt arbejde

Ud over det klassiske organiserede frivillige arbejde, der typisk foregår kontinuerligt i organisationer, findes der også frivillige, som yder en tidsafgrænset indsats. Med dette mener vi, at indsatsen er karakteriseret ved, at den foregår i en begrænset periode og uden at engagementet fortsætter efter denne afgrænsede periode. Det kan fx dreje sig om hjælp til afvikling af sportsarrangementer eller musikfestivaler, indsamling af penge til en organisation, eller indsamling af skrald i et bolig- eller naturområde. Som noget nyt er denne type engagement undersøgt i 2012 undersøgelsen. Undersøgelsen viser, at 20 % af befolkningen har deltaget i denne type indsats. Der er imidlertid et betydeligt overlap imellem den klassiske organiserede deltagelse i frivilligt arbejde og den tidsafgrænsede deltagelse. Hvis man tæller nettobidraget fra tidsafgrænset frivilligt arbejde med, er det 43 % af befolkningen, der enten har udført traditionelt organiseret frivilligt arbejde eller deltaget i en tidsafgrænset indsats.

Som noget nyt i 2012 undersøgelsen er respondenterne ligeledes spurgt til, om de har deltaget i såkaldt virtuelt frivilligt arbejde. Virtuelt frivilligt arbejde betegner aktiviteter, som *udelukkende* foregår på internettet, fx online lektiehjælp eller rådgivning. Det er 2 % af befolkningen, der angiver, at have deltaget i denne type frivillige indsats.

Stor villighed til at yde en frivillig indsats

Undersøgelsen viser, at der er en meget stor villighed til at yde en frivillig indsats, hvis man oplever, at der er brug for det. 21 % af befolkningen oplyser, at de ikke er frivillige på undersøgelsestidspunktet, men tidligere har været det. Samlet set er det derfor 2/3 af befolkningen, der enten deltager i, eller tidligere har deltaget i frivilligt arbejde. Tilbage står 1/3 af befolkningen, der aldrig har deltaget i frivilligt arbejde, men ud af dem angiver 13 %, at de gerne ville deltage, hvis nogen bad dem om det. Det er således blot 1/5 af befolkningen, der aldrig har udført frivilligt arbejde, og som heller ikke kunne tænke sig at gøre det, hvis nogen bad dem om det. Langt den største del af befolkningen vil således på et eller andet tidspunkt i deres livsløb yde en frivillig indsats.

Informel hjælp og omsorg

I undersøgelsen afdækker vi ikke alene formel frivillighed, men også det vi kalder informel hjælp og omsorg. Informel hjælp betegner regelmæssig hjælp med fx indkøb, pasning, rengøring, havearbejde, vask, bank, posthus, kontakt til myndigheder og lignende samt regelmæssig hjælp med penge eller anden form for økonomisk støtte, som bliver ydet til familie, venner, naboer eller andre uden for egen husholdning. Undersøgelsen viser, at det er 53 % af den danske befolkning, der har ydet praktisk hjælp, hvilket er stort set uforandret i forhold til 2004. Blandt de ikke-vestlige indvandrere bidrager lidt færre, nemlig 46 % regelmæssigt med informel hjælp.

Der er sket et lille fald i den tid de aktive bruger på denne indsats. I 2004 brugte de aktive i gennemsnit 15 timer den seneste måned på den informelle indsats. I 2012-undersøgelsen er dette tal imidlertid faldet til 13 timer. Ikke-vestlige indvandrere bidrager i gennemsnit med samme timetal som den øvrige befolkning. Der er i nogen grad et overlap mellem det formelle frivillige arbejde og den informelle hjælp. Det er således 21 % af befolkningen, der har deltaget i begge typer indsatser.

Det er i overvejende grad de mellemste aldersgrupper, der yder praktisk hjælp, nemlig 52 % blandt de 30-49-årige og 60 % blandt de 50-65-årige. Til sammenligning er det 49 % blandt både den yngste aldersgruppe (16-29 år) og den ældste aldersgruppe (over 65 år). Det er dog den ældste aldersgruppe (over 65 år), som bruger flest timer på den praktiske hjælp. Personer i denne aldersgruppe, der yder informel hjælp, bruger således over dobbelt så mange timer, nemlig 19 timer i gennemsnit om måneden, sammenlignet med den yngste aldersgruppe, der bruger 9 timer om måneden. Blandt de ikke-vestlige indvandrere er det omvendt personer i den yngste aldersgruppe, der hyppigst hjælper regelmæssigt (51 %), hvorimod vi finder den laveste andel, der hjælper, i den ældste aldersgruppe (31 %). Der er ikke den store forskel på mænds og kvinders deltagelse i informel praktisk hjælp. Dette gælder såvel ikke-vestlige indvandrere, som den øvrige befolkning.

Derudover viser undersøgelsen, at 18 % regelmæssigt har ydet økonomisk støtte, hvilket heller ikke har forandret sig meget siden 2004, hvor det var 16 %. Det er i overvejende grad personer i de to ældste aldersgrupper (50-65 årige; over 65 år), der yder økonomisk støtte. Blandt ikke-vestlige indvandrere er andelen, der yder økonomisk støtte, noget højere, nemlig 29 %.

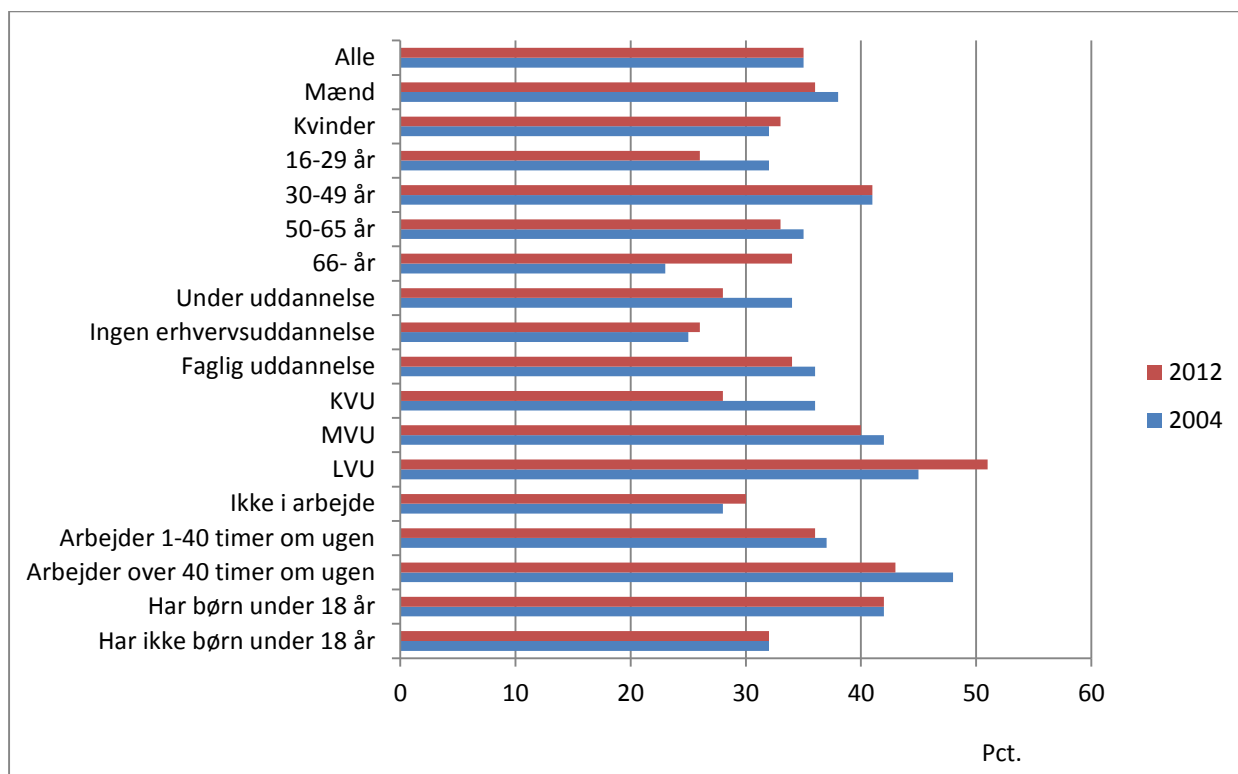
3. Hvem er de frivillige?

Mindre forskel på mænd og kvinders deltagelse

Danmark adskiller sig fra de fleste andre lande ved, at der er flere mænd end kvinder, der arbejder frivilligt. I perioden fra 2004 til 2012 er forskellen på mænd og kvinders frivillige deltagelse imidlertid blevet mindre. Undersøgelsen viser, at andelen af mænd, som deltager i frivilligt arbejde er blevet mindre, mens andelen af kvinder er blevet større. I 2004 var det således 38 % af mændene og 32 % af kvinderne, der arbejdede frivilligt, mens det i 2012 er 36 % af mændene og 33 % af kvinderne. Blandt de yngre aldersgrupper er der en tendens til, at flere kvinder end mænd er aktive frivillige, hvilket kan pege i retning af, at der med tiden vil være flere kvinder end mænd blandt de frivillige i Danmark.

Den særlige delundersøgelse af ikke-vestlige indvandrere viser, at det her er 22 % af mændene, der har arbejdet frivilligt sammenlignet med 20 % af kvinderne – en forskel der ikke er statistisk signifikant. Dette er et interessant resultat, da tidligere undersøgelser har peget på markante kønsforskelle i deltagelse blandt ikke-vestlige indvandrere. Denne undersøgelse indikerer imidlertid, at ikke-vestlige indvandrerkvinder er mere aktive i frivilligt arbejde end tidligere undersøgelser har tydet på.

Figur 3: Andelen af den voksne befolkning, der har udført frivilligt arbejde indenfor det seneste år efter en række baggrundsforhold.

De unge deltager mindre – De ældre deltager mere

I frivillighedsundersøgelsen 2004 kunne vi generelt afvise, at de unge skulle være mindre aktive i det frivillige arbejde end ældre generationer. Dermed var undersøgelsen fra 2004 med til at afmontere en udbredt bekymring for, at de unge vender frivilligt arbejde ryggen. Den nye undersøgelse fra 2012 viser imidlertid, at der er sket væsentlige forskydninger i retning mod, at de unge i mindre grad deltager, mens de ældre i højere grad deltager, hvilket både gælder for kvinder og mænd. I 2004 var det 32 % af de 16-29-årige, som arbejdede frivilligt, men i 2012 er tallet faldet til 26 %. I 2004 var det 23 % af ældre mennesker på 66 år eller derover, der var frivillige; i 2012 er tallet 34 %. Der er således tale om en ret markant forskydning i aldersfordelingen af de frivillige. Når andelen af den danske befolkning, der arbejder frivilligt, vedbliver med at være stabil, ser det således ud til, at dette i nogen grad skyldes, at den ældste aldersgruppe (over 65 år) kompenserer for de yngste aldersgruppes (16-29 år) mindre deltagelse.

Man skal imidlertid bemærke, at andelen af frivillige fortsat er højest i de midterste aldersgrupper, hvilket også var tilfældet i 2004. Blandt de 36-45-årige er 44 % frivillige, hvilket er den mest aktive aldersgruppe. Dette kan forklares med, at deltagelse i frivilligt arbejde i nogen grad følger forskellige livsfasen. Det er primært i de mellemste aldersgrupper, vi finder forældre til skolebørn, som typisk trækker forældrene ind i frivilligt arbejde gennem deres skole- og fritidsaktiviteter. Det er også i denne gruppe vi finder personer, som er meget aktive på det formelle arbejdsmarked, hvilket også øger sandsynligheden for at deltage. Dog er det vigtigt at være opmærksom på, at det er de mest travle grupper, der bidrager med færrest timer, hvis de deltager.

I undersøgelsen af ikke-vestlige indvandrere er tendensen den modsatte. Blandt ikke-vestlige indvandrere er det i den yngste aldersgruppe (16-29 år), at vi finder den højeste andel, der deltager. Forskellene indenfor aldersgrupperne er dog generelt betydeligt mindre blandt ikke-vestlige indvandrere sammenlignet med den øvrige befolkning.

Uddannelse har stadig stor betydning – endda lidt større end tidligere

Det er i overvejende grad personer med længerevarende uddannelser, der arbejder frivilligt. Det viste 2004-undersøgelsen, og det er stadig tilfældet i 2012. Vi ser endda en tendens til, at denne forskel er blevet lidt større i perioden. Andelen af frivillige blandt personer med en lang videregående uddannelse er således øget fra 45 % i 2004 til 51 % i 2012. Omvendt ser vi, at andelen er faldet lidt blandt personer med faglige og korte videregående uddannelser. Ydermere ser vi, at andelen blandt personer, som er under uddannelse, er faldet fra 34 % til 28 %.

Den særlige undersøgelse af ikke-vestlige indvandrere viser samme tendens som undersøgelsen af den øvrige befolkning; det er i overvejende grad ikke-vestlige indvandrere med længerevarende uddannelser, som arbejder frivilligt. Vi finder dog også mange frivillige blandt personer under uddannelse, når vi undersøger denne gruppe.

De travleste er mest aktive – dog mindre end tidligere

Man kunne måske forvente, at de personer, der har størst sandsynlighed for at arbejde frivilligt, ville være de, som har mest tid til det. Frivillighedsundersøgelsen viser imidlertid det modsatte. Andelen, der arbejder frivilligt, er størst blandt personer, som arbejder flest timer på det formelle arbejdsmarked, hvilket også var tilfældet i 2004. Det ser dog ud til, at forskellen er blevet mindre, hvilket især skyldes, at andelen af frivillige er blevet mindre blandt de mest aktive på det formelle

arbejdsmarked. I 2004 var det 48 %, der arbejdede frivilligt blandt personer, som arbejdede 40 timer eller mere på arbejdsmarkedet. Dette tal er faldet til 43 % i 2012. Disse resultater skal imidlertid ses i det lys, at personer, der arbejder 40 timer eller derover på arbejdsmarkedet, bruger betydeligt mindre tid på den frivillige indsats, hvis de deltager. Denne forskel er blevet mere udtalt fra 2004 til 2012. 2012-undersøgelsen viser således, at personer, som ikke er i arbejde, i gennemsnit bruger 22 timer om måneden på frivilligt arbejde, mens personer, der arbejder 40 timer eller derover på arbejdsmarkedet, i gennemsnit kun arbejder 11 timer frivilligt, altså halvt så mange.

Mange bliver frivillige på baggrund af opfordringer

En ting er hvilke baggrundsforhold, der har en sammenhæng med deltagelse i frivilligt arbejde. En anden ting er, hvilke anledninger de frivillige selv angiver var vigtig for at starte. Den mest hyppige anledning til at starte ifølge de frivillige selv er, at man er blevet opfordret eller valgt, som angives af 52 % af de frivillige. Dette afspejler, at en stor del af rekrutteringen af frivillige sker gennem sociale netværk. Dernæst følger egen interesse, som 46 % angiver som anledning til at starte. 20 % angiver, at anledningen var børns aktiviteter, 14 % at engagementet udsprang af medlemskab af en organisation, mens 13 % siger, at det var nødvendigt, fordi nogen måtte gøre det. Dernæst følger øvrige anledninger som fx, at man fik tid til overs eller så en annonce.

Forskellige motiver for at deltage

Den mest populære begrundelse for at arbejde frivilligt er, at man som frivillige kan gøre noget konkret på et område, som optager én. Dernæst følger at man som frivillig deltager i et fællesskab, man værdsætter. På tredjepladsen finder vi, at man som frivillig kan gøre noget vigtigt for lokalsamfundet. De tre mest populære begrundelser er således relativt kollektivt orienterede begrundelser. De tre mindst populære begrundelser er, at man kan få kontakter, der kan hjælpe én senere i arbejdslivet, at det er godt at have en attest på, at man har arbejdet frivilligt, og at man oplever et socialt pres for at deltage.

Manglende tid - den hyppigste grund til ikke at deltage

Den markant hyppigste grund til ikke at arbejde frivilligt, som de ikke-frivillige selv nævner, er, at man ikke har tid eller hellere vil bruge tiden til noget andet. Det angiver 64 % af de ikke-frivillige, som årsagen til, at de afholder sig fra at udføre frivilligt arbejde. De næstmest hyppige årsager er, at frivilligt arbejde ikke interesserer dem, eller at de aldrig er blevet spurgt. Der er 12 % af de ikke-frivillige, som nævner én af disse to årsager.

4. Det frivillige arbejdes organisering og økonomiske donationer

Medlemsmodellen er under pres

Et af de mest centrale spørgsmål i forhold til det frivillige arbejdes organisering er, hvorvidt vi i disse år oplever et brud med den klassiske medlemsmodel, hvor langt det meste af det frivillige arbejde udføres af frivillige, som samtidig er medlemmer af den forening, de arbejder frivilligt for. Her viser undersøgelsen klare tegn på, at medlemsmodellen er under pres. Der er således sket et markant fald i andelen af medlemsfrivillige. I 2004 var det 79 % af de frivillige, der var medlem af den forening, de arbejdede frivilligt for, men dette tal er i 2012 faldet til 70 %. Dette indikerer, at de frivillige i dag har en løsere tilknytning til foreningerne og organisationerne, og måske i højere grad er orienteret mod egne eller børns aktiviteter frem for foreningens.

Frivillige foreninger og selvejende institutioner er stadig det dominerende regi for frivilligt arbejde

Traditionelt kan man sige, at de frivillige foreninger har været tæt på at have monopol på at rekruttere frivillige, men i takt med den såkaldte "hybridisering" af civilsamfundet har andre aktører fået interesser i den frivillige indsats. Hybridisering vil i denne sammenhæng sige, at man blander elementer, der traditionelt hører til i forskellige sektorer på nye måder, fx ved at offentlige institutioner og private virksomheder knytter frivillige direkte til sig. Undersøgelsen viser, at der er sket et lille fald i andelen af den frivillige indsats, der finder sted i regi af en frivillig forening eller organisation. I 2004 fandt 68 % af den frivillige indsats sted i regi af en frivillig forening, mens dette tal er faldet til 65 % i 2012. Denne forskel er dog ikke statistisk signifikant. Den overordnede tendens ser altså ud til at være, som vi kunne forvente, men idet faldet ikke er signifikant maner resultatet også til eftertanke, idet frivillige foreninger og selvejende institutioner stadig er det klart dominerende regi for frivilligt arbejde.

Frivilligt arbejde er præget af lav formaliseringsgrad

Vedrørende de organisatoriske rammer for foreningsarbejdet viser undersøgelsen, at frivilligt arbejde fortsat er præget af en lav formaliseringsgrad, hvilket bl.a. betyder, at de frivillige kun sjældent har en skriftlig aftale om de opgaver, de udfører. Det er således blot 12 % af de frivillige, der svarer ja til dette. Vi ser dog dette hyppigere på social- og sundhedsområdet, hvor 28 % svarer ja til, at de har en skriftlig aftale eller kontrakt.

Den lave formaliseringsgrad kommer også til udtryk ved, at relativt få frivillige, nemlig 13 %, svarer ja til, at uddannelse eller introduktion er et krav for at få lov at arbejde frivilligt. Der er 29 %, der svarer ja til, at der findes ansatte, som leder det frivillige arbejde, de deltager i. Noget flere, nemlig 40 %, svarer ja til, at de frivillige indsatser, som den frivillige deltager i, vurderes eller evalueres.

De frivillige tillægger erfaringer fra erhvervsarbejde og uddannelse større betydning end kurser

I forhold til kurser, uddannelse og kvalificering af de frivillige viser undersøgelsen, at relativt mange frivillige deltager i forskellige former for kurser og møder for at kvalificere det frivillige arbejde. Det er 17 % af de frivillige, som har deltaget i kursus eller kursusforløb inden for det seneste år og 20 %, der tidligere har deltaget i sådanne forløb. Det er i højere grad frivillige, der deltager i

aktivitetsorienteret frivilligt arbejde, som også deltager i kurser mv. sammenlignet med frivillige, der udfører organisationsarbejde. Et interessant resultat er dog, at de fleste frivillige tillægger erfaringer og kvalifikationer fra erhvervsarbejde og formel uddannelse større betydning for udførelsen af det aktuelle frivillige arbejde sammenlignet med kurser. Frivillige, der deltager i organisationsarbejde tillægger kvalifikationer og kompetencer opnået gennem erhvervsarbejde og formel uddannelse større betydning for deres frivillige arbejde sammenlignet med frivillige, der deltager i aktivitetsarbejde.

Stigende andel af befolkningen donerer penge – og markant større beløb

I rapporten afdækkes ikke kun frivilligt arbejde, men også pengegaver eller økonomiske donationer til organisationer, foreninger eller fonde. Undersøgelsen viser, at der i perioden fra 2004 til 2012 er sket en lille stigning i andelen af befolkningen, som har bidraget med pengegaver. I 2004 var det 68 % af befolkningen, som havde doneret penge. Dette tal er i 2012 steget til 71 % af befolkningen. De områder, som flertallet donerer penge til, er sundheds- og sygdomsområdet og internationale aktiviteter, hvilket også var tilfældet i 2004. Analysen viser, at de personer, der donerer, typisk er kvinder og tilhører den ældre generation. Derudover er det personer med længerevarende uddannelse, selvstændige og funktionærer, høje indkomster, lange arbejdsdage og børn i hustanden, som har den største tilbøjelighed til at donere penge.

Analysen viser ligeledes, at der i perioden fra 2004 til 2012 er sket en betydelig stigning i det gennemsnitlige beløb, som doneres. I 2004 var det årlige gennemsnitlige beløb, der blev doneret, 1100 kr. I 2012 er det årlige gennemsnitlige beløb næsten dobbelt så højt, nemlig 2056 kr.